

2024 m. lapkričio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2024/3019 dėl komunalinių nuotekų valymo (nauja redakcija)

**Irmantas Valūnas,
Taršos prevencijos politikos grupės vyresn. patarėjas**

2025 m. gegužės 14 d.

Direktyvos pagrindiniai principai komunalinių nuotekų valdyme

1 Nustatomos taisyklės komunalinių (miesto) nuotekų surinkimui, valymui ir išleidimui, siekiant apsaugoti aplinką ir žmonių sveikatą, kartu mažinant išmetamą ŠESD kiekį, gerinant komunalinių nuotekų surinkimo ir valymo veiklos energijos balansą ir padedant pereiti prie žiedinės ekonomikos.

2 Nustatomos taisyklės dėl galimybės visiems naudotis sanitarijos paslaugomis, komunalinių nuotekų sektoriaus skaidrumo, reguliarios komunalinių nuotekų parametrų, kurie yra svarbūs visuomenės sveikatai, stebėsenos ir principo „teršėjas moka“ įgyvendinimo.

Praplečiama Direktyvos taikymo sritis (buvo nuo 2000 GE)

**Iki 2035 m. gruodžio 31 d.* visose
aglomeracijose nuo 1000 GE turi
būti įdiegta centralizuota nuotekų
surinkimo sistema, užtikrinant
antrinį nuotekų išvalymą**

*** išimtys 8-10 m.**

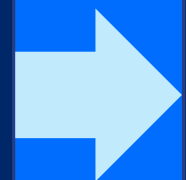
Griežtinami reikalavimai tretiniam valymui

91/271/EEB

P – 2 mg/l aglomeracijoms nuo 10 000GE ir 1 mg/l – nuo 100 000 GE

N – 15 mg/l aglomeracijoms nuo 10 000GE ir 10 mg/l – nuo 100 000GE

(ES) 2024/3019

P – 0,7 mg/l aglomeracijoms nuo 10 000 GE ir 0,5 mg/l – nuo 150 000 GE

N – 10 mg/l aglomeracijoms nuo 10 000GE ir 8 mg/l – nuo 150 000 GE

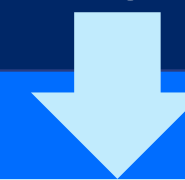
**Nuo 150000 GE – iki 2039 m.
užtikrinti išvalymą**

Tarpiniai įgyvendinimo terminai:
30 proc. iki 2033 m.
70 proc. iki 2036 m.

**Mažesnėms aglomeracijoms –
iki 2045 m.**

Tarpiniai įgyvendinimo terminai:
20 proc. iki 2033 m.
40 proc. iki 2036 m.
60 proc. iki 2039 m.

Nauji reikalavimai ketvirtiniam valymui

Ketvirtinis valymas (mikroteršalų* minimalus išvalymas iki 80 proc.)

* Mikroteršalai nurodyti Direktyvos I priedo 3 lentelėje.

Iki 2045 m. užtikrinti išvalymą
aglomeracijose nuo 150000 GE

Aglomeracijoms nuo 10000 GE
(išleidžiančioms į mikroteršalams
jautrias zonas) iki 2045 m.

Tarpiniai įgyvendinimo terminai:
20 proc. iki 2033 m.
60 proc. iki 2039 m.

Tarpiniai įgyvendinimo terminai:
10 proc. iki 2033 m.
30 proc. iki 2036 m.
60 proc. iki 2039 m.

Didesnės gamintojo atsakomybės (EPR) principo taikymas

Turi būti užtikrinta, kad ne vėliau kaip 2028 m. gruodžio 31 d. Direktyvos III priede išvardytus gaminius (farmacijos ir kosmetikos gaminius) rinkai pateikiantys gamintojai prisiimtų didesnę atsakomybę, prisidedant prie ketvirtinio valymo išlaidų

Gamintojai savo didesnės gamintojo atsakomybės reikalavimą turėtų įgyvendinti kolektyviai, per organizaciją, kuriai Direktyva nustatomi minimalieji reikalavimai

Reikalavimai energetiniam neutralumui

Siekiant išnaudoti biudujų gamybos potencialą ir kartu mažinant išmetamą metano kiekį, komunalinių nuotekų valymo įrenginių, kuriuose valoma 10000 GE ir didesnė apkrova, pagaminamas metinis atsinaujinančiųjų išteklių energijos kiekis turėtų prilygti 100 proc. iki 2045 m.

Tarpiniai terminai

Iki 2030 m. – 20 proc.

Iki 2035 m. – 40 proc.

Iki 2040 m. – 70 proc.

Išimties tvarka jei įgyvendinus visas priemones nepasiekama 100 proc., tai gali būti leidžiama įsigyti iki 35 proc. neiškastinės energijos iš išorės šaltinių

Kitos aktualios Direktyvos nuostatos

1 Nustatoma prievolė sukurti individualių nuotekų tvarkymo sistemų registrą, užtikrinant kontrolę

2 Nustatomas įpareigojimas užtikrinti visuomenės informavimą apie miesto nuotekų surinkimą ir valymą

3 Užtikrinti galimybę naudotis sanitarijos paslaugomis

Turi būti imamasi priemonių, užtikrinančių visų, ypač pažeidžiamų grupių, galimybes naudotis sanitarijos paslaugomis. Pvz., kad visose aglomeracijose nuo 10000 GE būtų įrengtas pakankamas sanitarijos įrenginių skaičius, visose 5000 GE dydžio ir didesnėse aglomeracijose užtikrinamas pakankamas nemokamų sanitarijos įrenginių skaičių viešuosiuose pastatuose – iki 2029 m. sausio 12 d.

Kitos aktualios Direktyvos nuostatos

Nustatomi reikalavimai nuotekų stebėsenai

Nauji reikalavimai ŠESD, nuotekų valymo įrenginių sunaudojamos ir pagaminamos energijos, paviršinių nuotekų išlajos į vandens telkinius stebėsenai. Griežtėja teršiančių medžiagų (tame tarpe PFAS, mikroplastikai) stebėjimas nuotekų įtekėjimo į valymo įrenginius ir ištekėjimo vietose

Nustatomi reikalavimai su visuomenės sveikata susijusių miesto nuotekų parametrų reguliariai stebėsenai

Turi būti stebimi atitinkami visuomenės sveikatos parametrai komunalinėse nuotekose: patogenai, virusai; 100 000 GE dydžio ir didesnėse aglomeracijose atsparumas antimikrobinėms medžiagoms

Kitos aktualios Direktyvos nuostatos

Nustatomi reikalavimai integruotų miestų nuotekų tvarkymo planų rengimui, siekiant mažinti taršą lietaus nuotekomis

Aglomeracijų nuo 100000 GE planų terminas nustatytas 2033 m., mažesnių aglomeracijų (10000 – 100000 GE) terminas – 2039 m. Peržiūros dažnumas susiejamas su Bendrosios vandens politikos direktyvos ciklais

Ne vėliau kaip 2028 m. sausio 1 d. turi būti nustatyta nacionalinė direktyvos įgyvendinimo programa

Nustatoma prievolė VN vertinti komunalinių nuotekų išleidimo keliamą riziką (įsivertinti ne vėliau kaip 2027 m. gruodžio 31 d.)

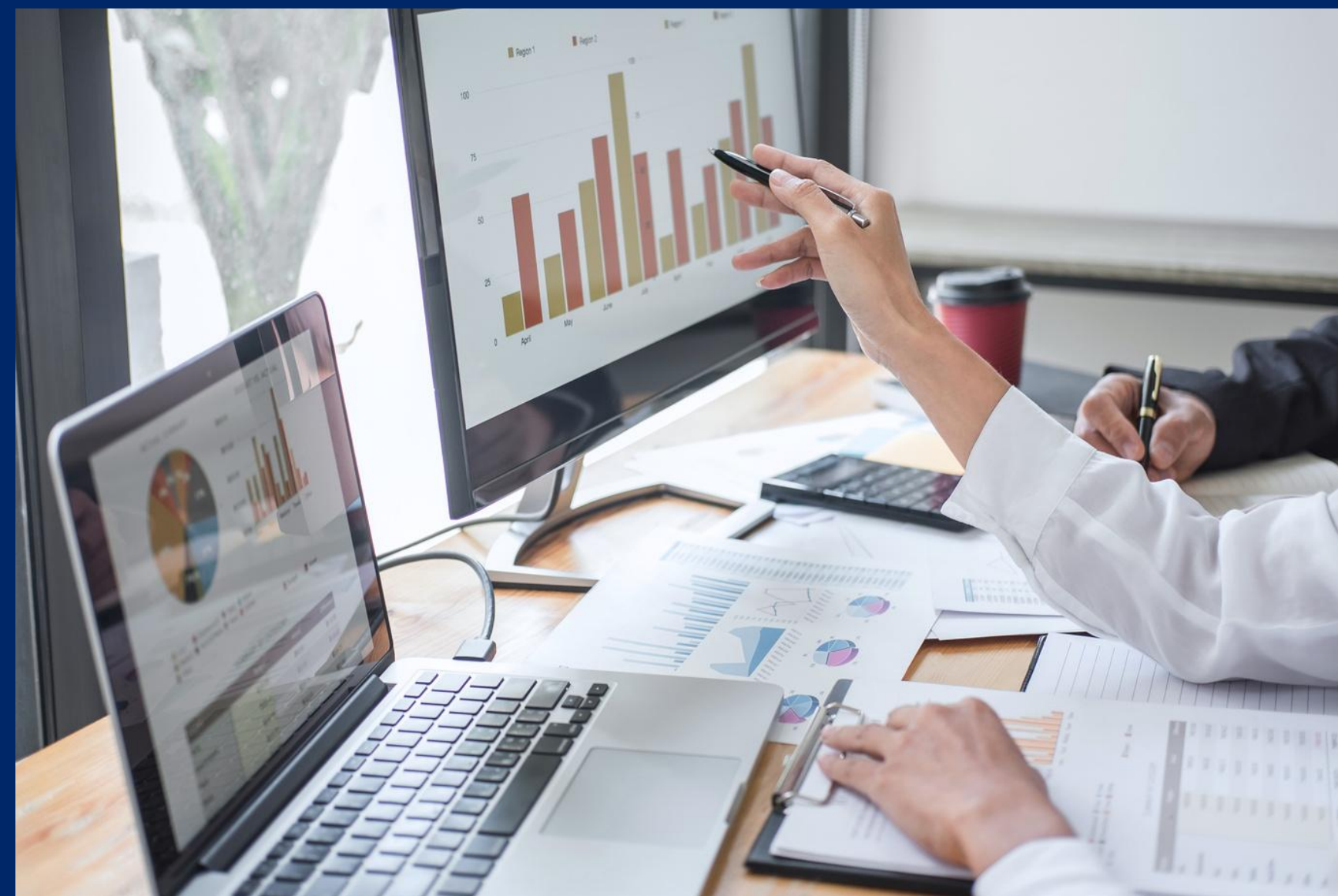
Jei nustatoma, kad rizika yra, taikytinos griežtesnės priemonės nei numatytos atitinkamuose direktyvos straipsniuose (pvz., ketvirtinį valymą taikyti mažesnėms kaip 10000 GE dydžio aglomeracijom)

Ataskaitos

Valstybės narės turės parengti ir vėliau atitinkamai kas metus, penkerius ar šešerius atnaujinti duomenų rinkinius, prieinamus Europos Komisijai ir Europos aplinkos agentūrai, apie Direktyvos atitinkamų straipsnių ir nuostatų įgyvendinimą

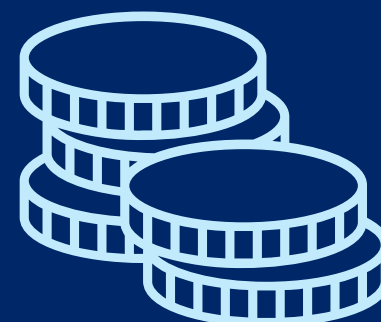

Kitos nuostatos

Teisė kreiptis į teismą

Suinteresuotos visuomenės nariai turi turėti teisę kreiptis į teismą arba į kitą pagal įstatymą įsteigtą instituciją, kad užginčytų sprendimų, veiksmų ar neveikimo, kuriems taikomi 6, 7 ar 8 straipsniai (antrinio, tretinio, ketvirtinio valymo reikalavimai), materialinį arba procesinį teisėtumą

Žalos atlyginimas

Atvejais, kai pažeidus nacionalines priemones, priimtas pagal šią direktyvą, padaroma žala žmonių sveikatai, nukentėję asmenys turi turėti teisę už šią žalą reikalauti kompensacijos iš atitinkamų fizinių ar juridinių asmenų ir tokią kompensaciją gauti pagal nacionalines taisykles

Sankcijos

Buvo mūsų teisėkūroje:

- pažeidimo pobūdį, sunkumą ir mastą;
- ar pažeidimas yra kartotinis ar pavienis;

Nauja:

- ar pažeidimas padarytas tyčia ar dėl aplaidumo;
- gyventojus ar aplinką, kuriems pažeidimas padarė poveikį;
- atsakingu laikomo fizinio ar juridinio asmens finansinę padėtį

Perkėlimas į nacionalinę teisę

Valstybės narės turi užtikrinti, kad įsigalioję įstatymai ir kiti teisės aktai, būtini, kad Direktyvos atitinkamų straipsnių ir priedų būtų laikomasi ne vėliau kaip **2027 m. liepos 31 d.**

„Vanduo yra visiems priklausanti ir visiems skirta pirminė gėrybė. Į jį, kaip itin svarbų, nepakeičiamą ir gyvybei būtiną gamtos išteklių, turi būti atsižvelgta, ir jis turi būti integruotas jo trimis aspektais – socialiniu, ekonominiu ir aplinkos“

Direktyvos (ES) 2024/3019 preambulės 2 konstatuojamoji dalis

2024 m. lapkričio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2024/3019 dėl komunalinių nuotekų valymo (nauja redakcija)

**Irmantas Valūnas,
Taršos prevencijos politikos grupės vyresn. patarėjas**

2025 m. gegužės 14 d.